

Suureyhtälöt

FY1 kpl 3 (mittausvirhe kpl:sta 2)

Mittaustulos ja virhe

Mitatun suureen arvo ilmoitetaan muodossa

$$x = x_m \pm \Delta x$$

missä x_m on mittaustulos ja Δx on (absoluuttinen) **virhe**.

Suhteellinen virhe on $\frac{\Delta x}{x_m}$.

Mittaussarja

Kun mittaus toistetaan useasti, voidaan sen tuloksena käyttää yksittäisten mittaustulosten **keskiarvoa**.

Mittausvirhe voidaan arvioida monella tavalla:

1. Vaihteluvälin puolikas: $\Delta x = \frac{x_{max} - x_{min}}{2}$
2. Keskipoikkeama:
  1. Lasketaan jokaisen mittaustuloksen poikkeama keskiarvosta eli Δx_i
  2. Mittausvirhe on poikkeamien itseisarvojen keskiarvo

SI-järjestelmä

- ◇ Maailmanlaajuinen yhtenäinen yksikköjärjestelmä
- ◇ Perussuureet: esim. massa, pituus, aika, ...
  - ◇ Jokaisella oma perusyksikkönsä (kilogramma, metri, sekunti, ...)
- ◇ Johdannaissuureet määritellään muiden suureiden avulla
  - ◇ Esim. nopeus, voima, paino
  - ◇ Johdannaisyksiköt johdetaan suureen määritelmän avulla (esim. $[v] = [s]/[t]$)

Tehtävien ratkaiseminen

1. Merkitse laskun alkuun tehtävässä annetut alkuarvot
2. Ratkaise kysytty suure suureyhtälöstä
3. Sijoita tunnetut arvot suureyhtälöön (**muista yksiköt!**)
4. Käytä laskujen välivaiheissa muutamaa merkitsevää numeroa enemmän kuin lopputuloksessa
5. Tarkista, että saman suureen yksiköt ovat samat
6. Ilmoita vastaus yksikköineen oikealla tarkkuudella

Lopputuloksen ilmoittaminen

- ◆ **Kerto- tai jakolasku** → merkitsevät numerot

- ◆ Vastauksessa yhtä monta merkitsevää numeroa kuin siinä lähtöarvossa, jossa merkitseviä numeroita on vähiten.

- ◆ **Yhteen- tai vähennyslasku** → desimaalit

- ◆ Vastauksessa yhtä monta desimaalia kuin siinä lähtöarvossa, jossa desimaaleja on vähiten.

ESIM. Kuinka pitkän matkan sinivalas etenee, kun se ui 7 s ajan maksiminopeudellaan $37 \frac{\text{km}}{\text{h}}$?

1. LÄHTÖARVOT YLÖS

$$t = 7 \text{ s} \quad : 3,6$$

$$v = 37 \frac{\text{km}}{\text{h}} = 10,278 \frac{\text{m}}{\text{s}}$$

MUISTA TARKISTAA YKSIKÖTI!

Nopeuden suureyhtälöstä $v = \frac{s}{t}$ ratkaistaan s:

$$v = \frac{s}{t}$$

$$\Rightarrow$$

$$s = vt$$

2. RATKAISTAAN KYSYTTY SUURE

$$= 10,278 \frac{\text{m}}{\text{s}} \cdot 7 \text{ s}$$

3. SIJOITETAAN LUVUT

YHTÄLÖÖN.

KIRJOITA

MYÖS YKSIKÖTI!

$$= 71,944 \text{ m}$$

≡ 1 MERKITSEVÄ NUMERO

$$\approx \underline{\underline{70 \text{ m}}}$$

PYÖRISTÄ LOPPUTULOS OIKEALLE TARKKUUDELLE

Kymmenpotenssimuoto

Kerrannaisyksiköiden etuliitteet

Nimi	Tunnus	Kerroin	Suuruus
tera	T	10^{12}	1 000 000 000 000
giga	G	10^9	1 000 000 000
mega	M	10^6	1 000 000
kilo	k	10^3	1 000
milli	m	10^{-3}	0,001
mikro	μ	10^{-6}	0,000 001
nano	n	10^{-9}	0,000 000 001
piko	p	10^{-12}	0,000 000 000 001

ESIM.

$$1,2 \text{ kg} = 1,2 \cdot 10^3 \text{ g} = \underline{1200} \text{ g}$$

PILKKU SIIRTYI 3
PYKÄLÄÄ OIKEALLE

$$740 \text{ nm} = 740 \cdot 10^{-9} \text{ m} = 0,\underline{0000000740} \text{ m}$$

PILKKU SIIRTYI
9 PYKÄLÄÄ
VASEMMALLE

$$0,0073 \text{ l} = 7,3 \cdot 10^{-3} \text{ l} = 7,3 \text{ ml}$$

$$8\,700\,000 \text{ Hz} = 8,7 \cdot 10^6 \text{ Hz} = 8,7 \text{ MHz}$$

Yksikkömuunnokset

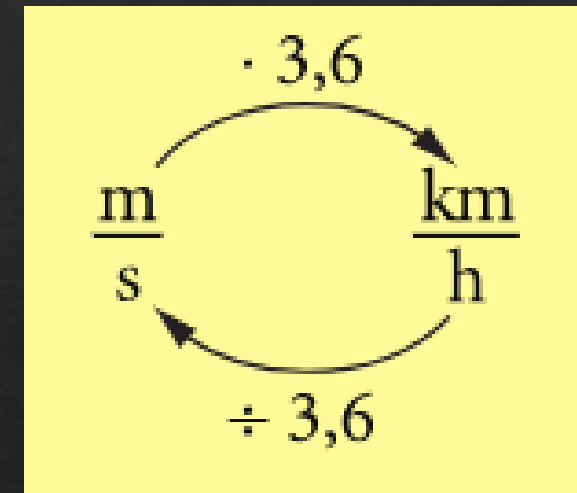
Laskuissa on usein tarpeen käyttää SI-järjestelmän mukaisia yksiköitä.

Esim. $1 \text{ m}^2 = 100 \text{ dm}^2 = 10000 \text{ cm}^2$

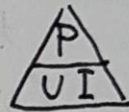
(pinta-alan suhdeluku 100)

$$1 \text{ l} = 1 \text{ dm}^3 ; 1 \text{ m}^3 = 1000 \text{ dm}^3 = 1000 \text{ l}$$

(tilavuuden suhdeluku 1000)

ESIM. Vedenkeittimen teho on 1,6 kW ja sen vastuksen läpi kulkee 6,48 A sähkövirta. Laske keittimen jännitehäviö. (Tehon yhtälö on $P = UI$)

$P = \underline{1,6 \text{ kW}}$ 2 MERK. NROA

$I = \underline{6,48 \text{ A}}$ 3 MERK. NROA

Tehon suureyhtälö $P = UI$

$$\Rightarrow U = \frac{P}{I}$$

$$= \frac{1,6 \text{ kW}}{6,48 \text{ A}}$$

$$= \frac{1600 \text{ W}}{6,48 \text{ A}} = 246,914 \text{ V} \approx \underline{250 \text{ V}}$$

MUUTETAAN
kW $\rightarrow$ W

VASTAUS 2
MERK. NRON
TARKKUUDELLA